

Μορφολοшките обележја на микенските генитиви на -o-jo

Елена Цукеска
Институт за класични студии
Философски факултет, Скопје
dzukeska@systasis.org.mk

Формите за генитив сингулар од тематската деклинација на микенските плочки вообичаено завршуваат на -o-jo, што одговара на Хомерското -οιο (<*-osyo). Генитивски форми на -o-jo се забележани на сите локалитети каде што се откриени микенски архиви, Пил, Кносос, Теба, Микена. Има повеќе од 300 примери. Иако најголемиот дел од нив ѝ припаѓаат на именската флексија, сепак има неколку форми и од заменки и заменски придавки. Ја имаме формата *to-jo* (PY Eb 156.2) од *ó* „тој“, Хом. *τοῖο*, формата *ai-to-jo* (PY Eb 156.2) од *αὐτός* „сам, ист“, Хом. *αὐτοῖο*, потоа формата *wo-jo* (PY Eb 472.B) од *ὄς* „свој, негов“, хом. *οῖο* и формата *to-so-jo* (PY E4 312.1.2) од *τόσ(σ)ος* „таков, толкав“.

Во именската флексија завршокот *-osyo најмногу се јавува кај личните имиња (околу 180 примери), што е разбирливо имајќи го предвид административниот карактер на плочките, и генерално високата застапеност на личните имиња. Од општите именки, повеќето примери (околу 110) ѝ припаѓаат на именката *θεός*; која обично се јавува во синтагмата *te-o-jo do-e-ro*, /*theojo doelos*/, *θεοῖο δοῦλος* „божји роб“ или *te-o-jo do-e-ra*, /*theojo doelal*/, *θεοῖο δούλη* „божја робинка“. Неколку форми на -o-jo се топоними, на пр. *pu-ro-jo* (PY An 129.4) од *Πύλος* „Пил“, Хом. *Πύλοιο*, а десетина форми се имиња на месеци, како *di-wi-jo-jo* (KN Fr 5.1) од *διός* „сјајен, Зевсов“. Наставката *-syo е потврдена со неколку примери и кај придавките, на пр. *ne-wo-jo* (KN Fh 5506.b) од *νέος*, помик. *νέοιο*, а има и партицип на *-μενος*, *ke-ke-me-no-jo* (PY Na 395 lat.sup) од коренот **gheh₁-*, сп. *κίχάνω*, *κίχημι* „достигнувам“, скт. *jāhāti*, „напуштам“.

Дека зборовите што завршуваат на -o-jo во ген. синг. ѝ припаѓаат на тематската деклинација најчесто може да се утврди преку споредба со останатите падежни форми, на пр. на генитивот од /*Ertilāwos*/, *e-ti-ra-wo-jo* (PY Sa 1264) му одговара дативот *e-ti-ra-wo*, сп. *pa-ro e-ti-ra-wo*, /*paro Ertilāwōi*/ (PY Cn 655.9); ген. од /*klāwiphoros*/ е *ka-ra-wi-po-ro-jo* (PY Ae 110), а ном. *ka-ra-wi-po-ro*, сп. *ka-pa-ti-ja*, *ka-ra-wi-po-ro*, *e-ke ke-ke-me-no*, /*Karpathiya klāwiphoros (h)ekhei k(h)ekhemēnō*/ (PY Ep 704.7), „Карпатија, клучарка, привремено држи две парцели“.

Индикативни се и суфиксите со помош на кои е образувана именската основа, на пр. *-menos*, сп. *ku-ru-me-no-jo* (PY An 654.1), *Κλυμένοιο*, ген. синг. од *ku-ru-me-no*, /*Klumenos*/, *Κλύμενος*, потоа суфиксот *-yo-* т. е. *-iyo-*, кој е присутен кај стотина форми, сп. *ra-wa-ke-si-jo-jo* (PY Ea 421a; 809a; 823), ген. синг. од *ra-wa-ke-si-jo*, /*lāwāgesiyos*/ . Но, основа оформена со ист суфикс може да се вклопи и во тематската и во атематската деклинација. Така, на пример, заради помикенското *Θηρίων*, се сметало дека

микенското лично име *qe-ri-jo* ѝ припаѓа на атем. деκλιнација. [1] Но, откривањето на ген. облик *qe-ri-jo-jo* (TH Wu 58bb), /*Ǫhwēriyojo*/ покажало дека во микенскиот била присутна тематската варијанта на ова име, /*Ǫhwēriyos*/. Генитивот на *-o-jo* и во други случаи ја потврдува тем. деκλιнација во микенскиот, за разлика од атематската присутна во помикенскиот грчки, сп. *ke-do-jo* (PY Ua 158.1), /*Kerdoyo*/ и *Κέρδων*, хипокористик од сложено име, сп. *Κερδιμένης*, *Κερδιμήδης* [2]; *ke-ko-jo* (PY Fn 50.2), /*Kerkoyo*/ и *Κέρκων*, *Κερκίων*, во врска со *κέρκος* „опашка“ [3]; *ko-do-jo* (PY Ea 754), /*Kōdoyo*/ и *κώδων* „свонче“ [4]. Кај некои зборови, покрај генитивот на *-o-jo* и во рамките на микенскиот се јавуваат форми од други деκлинации, сп. *ko-so-jo* (KN Ap 637.2), ген. синг. од *ko-so*, /*Korsos*/ и *ko-so-ne* (PY Cn 45.2), дат. синг. [5]; *no-ri-wo-ko-jo* (PY Ad 669), ген. синг. од *no-ri-wo-ko* и *no-ri-wo-ki-de* (TH Of 36.1), дат. синг.

Од аспект на деκλιнацијата, необична е формата *a-ro2-jo*, која се јавува еднаш во Кносос на плочката So 4437, сп. *a-mo-ta*, /*pte-re-wa*, *a-ro2-jo*, *te-mi-dwe-te* ROTA ZE 5, /*armota ptelewās a-ro2-jo termidwente* ROTA ZE 5/ „колца од брест, со подообар квалитет, со потпирки“. Формата му припаѓа на компаративот /*aryōs*/, сп. *ἀρείων* од **ār-*. Би можело да се помисли дека формата навистина индицира тематска деκλιнација, имајќи предвид дека во микенскиот компаративите се јавуваат без назалниот суфикс. Но, останатите примери ја потврдуваат атематската деκλιнација, сп. ном. пл. *a-ro2-e* (KN L 7409.A), *te-zo-e* (KN Ai 824.1) од *te-zo*, /*megyōs*/, подоцна *μείζων*. Затоа, поверојатно е дека кај *a-ro2-jo* се работи за грешка.[6]

Дека завршокот *-*osyo* е врзан за еднината, најјасно се гледа кај личните имиња и зборовите кои се согласуваат со нив, сп. (PY Ea 823) *ru-ko-ro-jo*, *ko-to-na*, *ra-wa-ke-si-jo-jo* GRA T 6, /*Lukōroyo ktoinā lāwāgesiyoyo* GRA T 6/ „земја на Ликор, кој е во служба кај *ra-wa-ke-ta* (водачот)“.

Необична во тој поглед е формата *no-ri-wo-ko-jo* од *no-ri-wo-ko*, апелатив кој се однесува на жени, а веројатно е во врска со обработката на текстилот. Формата *no-ri-wo-ko-jo* е забележана во Пил на плочката Ad 669, сп. *re-u-ko-to-ro*, *no-ri-wo-ko-jo ko-wo* VIR 5, /*Leuktrō*, *no-ri-wo-ko-jo korwoi* VIR 5/ „од Леуктрон, момчиња (помошници) на *no-ri-wo-ko*“. Според контекстот би очекувале ген. плурал. Момчињата и децата, кои се предмет на серијата Ad се идентификуваат според групите жени наведени во серијата Aa (или Ab), сп. (PY Ad 694) *pe-ki-ti-ra2-o ko-wo* VIR 4 *ko-wo* 3, /*pektryaōn korwoi* VIR 4 *korwoi* 3/ „4 момчиња, 3 деца (помошници) на жените што чешлаат волна“ и *pu-ro*, *pe-ki-ti-ra2* MUL 7 *ko-wa* 4 *ko-wo* 4, /*Pulō*, *pektryai* MUL 7 *korwai* 4 *korwoi* 4/ (PY Ab 578.B) „7 жени што чешлаат волна, 4 девојчиња, 4 деца“. Плочката PY Ad 669 кореспондира со плочката PY Aa 98, сп. *no-ri-wo-ko* MUL 8 *ko-wa* 10 *ko-wo* 5 и соодветниот облик за ген. плурал би требало исто така да гласи *no-ri-wo-ko*. Можеби писарот ја усогласил формата за генитив *no-ri-wo-ko-jo* во поглед на бројот со идеограмата MUL „жена“ или намерно употребил генитив сингулар наместо плурал, ако и соодветниот номинатив на PY Aa 98 е во еднина. [7]

Уште еден необичен ген. сингулар на *-o-jo* претставува формата *u-ru-pi-ja-jo-jo* од *u-ru-pi-ja-jo*, веројатно /*Ulmriyayos*/, придавка во врска со постмик. топ. *Ὀλυμπία* [8] Формата се јавува на плочката PY Cn 3.7, каде што означува група мажи. Очекуваме ном. пл., зашто и останатите етници и апелативи на плочката PY Cn 3 како субјекти на главната реченица /*yō* (*h*)*iyensi Mezāna ereutērei diwiyēwei g^wō(n)s*/ „Вака му испраќаат говеда на инспекторот во Мезана“ се во ном. плур., сп. *o-ka-ra3*, /*ōkālai*/ „брзи“; *ku-re-we*, /*skulēwes*/

„кожари“; *u-ru-pi-ja-jo*, /Шитриуауoi/ „Луѓе од Олимпија“. Формата *u-ru-pi-ja-jo-jo* не е оправдана ни во поглед на бројот, ни во поглед на падежот, па може да се претпостави дека е во прашање писарска грешка. [9]

Морфолошката анализа на генитивски форми на *-o-jo* во микенскиот сосема јасно ја потврдува блискоста на овие форми со Хомерските и ајолските форми на *-oio*. Иако, имаме само неколку примери на заменки тие се индикативни, зашто ја покажуваат само наставката **-syo*. Присуството на оваа наставка кај различни категории имиња покажува дека во микенскиот период таа веќе била навлезена во именската флексија. Од анализата се гледа и тоа дека не секогаш микенските зборови кои имаат паралела во постмикенскиот грчки кореспондираат взаемно во однос на деklinацијата.

Summary

Morphological aspects of the Mycenaean genitive forms in *-o-jo*

Thematic gen. sing. forms in Mycenaean regularly end in *-o-jo* and are completely comparable with Homeric and Aeolic forms in *-oio* (< **-osyo*). There are over 300 examples in Knossos, Pylos, Mycenae, Thebes. Most of the examples are nouns, predominantly personal names. Although there are only few pronominal forms in *-o-jo*, they are significant because they are the only genitive singular forms from pronouns. Forms like *qe-ri-jo-jo* from *qe-ri-jo*, /Ǧhwēriyos/, later Θηρίων or *ke-do-jo* /Kerdoyol/, later Κέρδων, show that not all Mycenaean words which have parallel in Post Mycenaean Greek correspond regarding the declension.

Белешки:

[1] M. Lejeune, *Memoires de philologie mycenienne I*, стр. 290; *Documents²*, стр. 577; J. T. Killen, *Mukenaika*, стр. 359.

[2] F. Bechtel, *Die historischen Personennamen des Griechischen bis zur Kaiserzeit*, Halle 1917, стр. 235-6; C.J.Ruijgh, *Etudes sur la grammaire et le vocabulaire du grec mycenien*, Amsterdam 1967, стр. 121; M. Lejeune, *Mycenaean. Studies*, стр. 81, 99, фус. 26.

[3] F. Bechtel, *Die historischen Personennamen*, стр. 482; C.J.Ruijgh, *Études*, стр. 141; *Documents²*, стр. 216, 552; P. Hr. Ilievski, *Acta Mycenaea II*, стр. 270.

[4] В. Георгиев, *Словарь крито-микенских надписей*, София 1955-56, стр. 42; F. Aura Jorro, *Diccionario Griego-Espanol, Diccionario Micenico I*, Madrid 1985, стр. 371.

[5] Името можеби е во врска со *κόρση* „слепоочница, витка“, *κείρω* „сечам“, хет. *karsmi*, види P. Chantraine, *DELG II*, стр. 568, 574; H. Frisk *GEW II*, стр. 923, 935; P. Hr. Ilievski, *Mukenaika*, стр. 325, 328.

[6] Наместо ном. акуз. ср. р дуал *a-ro2-e* или плур. *a-ro2-a* (види *Documents²*, стр. 372; C. J. Ruijgh, *Études*, стр. 30) или ген. синг. *a-ro2-o*, ако *j* стои наместо *h<s*, види E. Risch, „Die mykenischen einleitungs-formeln“, *Kleine Schriften*, Berlin, NewYork 1981 стр. 519.

[7] J.Chadwick, *Studies Bennett*, стр. 58; C.j. Ruijgh *Études*, стр. 372.

[8] M. Lejeune, *Mémoires I*, стр. 216, фус. 45; J. Chadwick, "The Two Provinces of Pylos", *Minos* 7 (1963), стр. 127; M. Lindgren, *The People of Pylos II*, Upsala 1973, стр. 150; сп. исто така /*Ururiyayoi*/, помик. *Ρυπαίη, Ρύπες* (види E. Vilborg, *A Tentative Grammar of Mycenaean Greek*, Göteborg 1960, стр. 36, 42, 50; *Interpretation*², стр. 461; M. Lindgren, *People of Pylos II*, стр. 150).

[9] P. H. Iliovski "Non-greek inflexions or scribal errors in the Mycenaean texts", *ЖА* 15 (1965), стр. 50; C.J. Ruijgh, *Études*, стр. 227, фус. 83.